

ОСОБЛИВОСТІ МЕТОДИКИ РОЗВИТКУ АНГЛОМОВНОГО ПИСЕМНОГО МОВЛЕННЯ УЧНІВ СЕРЕДНІХ КЛАСІВ НА УРОКАХ АНГЛІЙСЬКОЇ МОВИ

Олексій ПАВЛЮК

*здобувач першого (бакалаврського) рівня вищої освіти
історико-філологічного факультету
Приватного вищого навчального закладу
«Міжнародний економіко-гуманітарний
університет імені академіка Степана Дем'янчука»*

Ольга ОВЕРЧУК

*кандидат політичних наук, доцент,
доцент кафедри іноземних мов
Приватного вищого навчального закладу
«Міжнародний економіко-гуманітарний
університет імені академіка Степана Дем'янчука», м. Рівне*

Знання англійської мови у сучасному світі є одним з тих інструментів, які дозволяють відкрити ширше вікно можливостей для тих, хто вміє його правильно використовувати. Вивчення іноземної мови у середній школі спрямоване на формування комунікативної компетентності учнів в усіх видах мовленнєвої діяльності: аудіюванні, говорінні, читанні та письмі. Однак з активним розвитком різноманітних міжнародних програм і проєктів, посиленням і розширенням міжнародних зв'язків навчання письму набуває дедалі більшої актуальності.

Письмове мовлення – це опосередкована форма спілкування, для якої характерна більша змістова насиченість, ретельніший добір мовних засобів порівняно з усним мовленням. У своїй навчальній функції писемне мовлення реалізується у вигляді письмових вправ, які сприяють закріпленню в пам'яті учнів лексичного й граматичного матеріалу як на рівні його структурного опрацювання, так і на більш просунутому рівні. Проте, на нашу думку, в загальноосвітній школі письму все ще приділяється недостатньо уваги.

Вітчизняні науковці та дослідники сьогодні наголошують на тому, що поняття письмо та писемне мовлення є двома окремими взаємопов'язаними процесами. Письмо – це складання слів за допомогою літер, а писемне мовлення – це формування письмових повідомлень, включаючи слова, словосполучення тощо [1].

Метою навчання писемного мовлення на уроках іноземних мов у середній школі є формування елементарної комунікативної компетенції, яка забезпечує учневі вміння логічно і обґрунтовано висловлювати свою думку письмово[2].

Важливо пам'ятати, що навчання англomовного письма в середніх класах (5–9 класи, вік 10–15 років) збігається з підлітковим віком, що характеризується значними когнітивними, емоційними та соціальними змінами. Врахування цих особливостей є надзвичайно важливим для формування навичок писемного мовлення. Зокрема, важливо пам'ятати, що для цього віку характерним є продуктивність, оригінальність, самостійність процесу уяви, а також зміна домінування її видів: від мимовільного (пасивного) до довільного (активного), від репродуктивного до творчого. Ряд форм активної уяви підлітків закономірно змінюють одна одну. Так, вільну фантазію молодшого підлітка витісняють у кінці підліткового віку «реалістичні» мрії і різні види творчості[3, с. 85], що є сприятливим фактором для формування писемного мовлення.

Крім того, дослідники стверджують, що найбільш суттєві якісні зміни у структурі пам'яті відбуваються у середньому шкільному віці. «Середня продуктивність» пам'яті збільшується до 14 років. У 15 років починається спад у розвитку пам'яті: у цьому віці вона нижча, ніж у 14-річних [4], що потрібно враховувати при розробці системи вправ.

У методиці навчання іноземних мов існують різні класифікації вправ для навчання учнів іноземного письма та писемного мовлення. Однією з них є система вітчизняних учених Н. Скляренко і О. Устименко, що об'єднує три підсистеми: 1) для формування навичок техніки письма; 2) для формування мовленнєвих навичок (лексичних, граматичних і навичок розуміння та використання засобів міжфразового зв'язку); 3) для розвитку вмінь письма. У межах третьої підсистеми виокремлюють ще три групи вправ: а) вправи для розвитку вмінь написання різних типів письма (опису, повідомлення, розповіді, міркування); б) вправи для розвитку вмінь написання текстів академічних жанрів письма (планів, переказів, доповідей, статей, есе тощо); в) вправи для розвитку вмінь написання різних жанрів писемного спілкування (записок, оголошень, короткої автобіографії, анкет тощо). Крім того, у кожній групі вправ передбачено «використання спеціальних вправ для засвоєння учнями знань, які необхідні для здійснення ефективного писемного спілкування» [5, с. 10–14].

Перехід шкільної іншомовної освіти до компетентнісного навчання зумовив необхідність створення нових типів вправ і завдань для успішного оволодіння іноземною мовою учнями закладів загальної середньої освіти. Вправи і завдання є основним засобом формування як іншомовної комунікативної компетентності та її компонентів, так і міжкультурної іншомовної комунікативної компетентності[6, 1005].

Для навчання цього виду мовленнєвої діяльності пропонують такі типи вправ: підготовчі (мовні й умовно-комунікативні вправи) та комунікативні (мовленнєві).

Вони можуть бути репродуктивного, репродуктивно-продуктивного і продуктивного характеру.

Підготовчі вправи використовують для засвоєння мовного матеріалу у графічному оформленні, а також для автоматизації операцій, пов'язаних із логічним і послідовним викладенням думок. У них писемне мовлення є засобом навчання і вдосконалення граматичних та лексичних навичок і вмінь усного мовлення.

До підготовчих вправ належать усі види мовних та умовно-комунікативних вправ, які виконують у письмовій формі, наприклад: розкрити дужки, змінити граматичну форму, дібрати лексичні одиниці, скласти речення, об'єднати прості речення у складні, перекласти фрази, завершити речення, дати відповіді на запитання, поставити запитання, побудувати речення за зразком, рольові ігри та ін.

Письмові комунікативні (мовленнєві) вправи мають на меті вільний виклад думок, обмін інформацією та вирішення реальних комунікативних завдань. Прикладом є такі види вправ: есе-роздум, коментар на статтю чи допис у блозі, соціальній мережі, заповнення анкети, написання інструкції, написання неофіційного листа або повідомлення другу з метою поділитися новинами, висловити підтримку чи запросити на зустріч, подію, вправи на письмове завершення думки або висловлювання співрозмовника, короткий опис прочитаної книги чи переглянутого фільму з виділенням головної думки та власної оцінки та ін.

Для навчання письма використовуються також вправи двох видів: неспеціальні і спеціальні.

Якщо метою спеціальних вправ є розвитку умінь писати або формування будь-якої навички письма, то неспеціальні вправи припускають виконання завдання з якоюсь іншою метою у письмовій формі і тому вдосконалюють навички письма попутно. До останніх відноситься більшість домашніх завдань, виконуваних письмово і наступним усним відтворенням [vi].

Важливість системи вправ полягає в тому, що вона забезпечує організацію процесу засвоєння і організацію процесу навчання. Мало знати методичну характеристику вправ і вміти підбирати найбільш адекватні з них. У плані організації процесу засвоєння система вправ повинна забезпечити: а) підбір необхідних вправ, відповідних характеру того або іншого навичку; б) визначення необхідності послідовності вправ: засвоєння не безсистемно, не безладно, воно проходить послідовні стадії і проходить на основі певних методичних принципів; в) розташування матеріалу і його співвідношення; г) регулярність певного матеріалу і вправ; д) правильну взаємозв'язок різних видів мовної діяльності між собою і усередині себе [4]. Цей підхід спирається на принцип «від простого до складного», що може допомогти у подоланні мовного бар'єру через незнання слів чи граматики.

Отже, зважаючи на те, що вміння грамотно писати іноземною мовою є необхідною умовою для подальшого навчання, міжнародної академічної мобільності, професійної діяльності і навіть для повсякденного спілкування, вдосконалення навичок іноземного писемного мовлення є надзвичайно важливим для учнів середньої школи. Письмових вправ, які використовуються на заняттях, у цілому небагато. Отже, проблема подальшої розробки письмових вправ, створення цілісної системи таких вправ взаємодіючих з тими чи іншими усними вправами, є у даний час важливим та актуальним завданням.

ЛІТЕРАТУРА

1. Гусленко І. Ю. Методика навчання іноземних мов : конспект лекцій. Харків: НУА, 2018. 64 с.
2. Державний стандарт базової середньої освіти. *МОН*. URL: <https://mon.gov.ua/osvita-2/zagalna-serednya-osvita/nova-ukrainska-shkola-2/derzhavniy-standart-bazovoi-serednoi-osviti>
3. Поліщук В. М. Вікова та педагогічна психологія: *Навч.-метод. посіб.* Суми: ВТД «Університетська книга», 2005. – 220 с
4. Іваненко Л.П. Навчання іноземної письмової мови. *На урок*. URL: <https://naurok.com.ua/navchannya-inshomovno-pismovo-movi-99152.html> (Date accessed: May 3, 2026)
5. Скляренко Н. К., Устименко О. М. Навчання учнів загальноосвітніх навчальних закладів іноземного письма в аспекті компетентнісного підходу. *Іноземні мови*. 2013. С. 3–18.
7. Полонська Т. К. Роль мовленнєвих вправ у формуванні комунікативної компетентності учнів у письмі на уроках іноземної мови у 5–6 класах гімназії. *Modern Research in World Science*. С 1003-1010.